

Осадчий Євгеній Сергійович,
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри
менеджменту банківської діяльності ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»,
e-mail: oes@kneu.edu.ua

ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ КРЕДИТНО-ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Трансформація економічної системи будь-якої країни передбачає інституціоналізацію й одночасно розбудову кредитної системи. У теперішній час кредитний сектор України представлений банківською системою, що є порівняно розвиненою, і небанківськими кредитними установами, які певним чином створюють конкуренцію банкам.

В Україні банківська система вже сформована та досить ефективно функціонує. Вона представлена різними типами банків та має відносно повноцінне нормативно-правове забезпечення. Натомість, парабанківська система перебуває лише на етапі становлення та повинна подолати високий бар'єр недовіри з боку економічних суб'єктів.

Парабанківська система - це система, елементами якої є сукупність різноманітних видів небанківських фінансово-кредитних інститутів у їх взаємозв'язку та взаємозалежності, що існує в тій чи іншій країні в певний історичний проміжок часу, та функціонує в межах єдиного фінансового механізму. Парабанківська система, переважно, функціонує у вузьких секторах ринку, де вимагаються спеціальні знання та технічні засоби і прийоми, особливо в таких сферах, як: залучення дрібних заощаджень домогосподарств; фінансування інноваційної діяльності; страхування; мікрокредитування; забезпечення соціальних гарантій; довгострокове інвестування капіталу; розміщення цінних паперів промислових підприємств.

Парабанківські (небанківські) фінансово-кредитні установи відрізняються від банківських наявністю вузької спеціалізації запропонованих послуг. Крім того, основною сферою банківської діяльності є виконання трьох базових операцій - депозитних, кредитних та розрахункових. У сукупності їх можуть здійснювати лише банківські установи. Ті ж фінансові посередники, для яких такі операції не є базовими, відносяться до парабанківських. Зокрема, одним із видів парабанківських установ є ломбарди.

Вітчизняний ломбардний бізнес за останні роки помітно виріс і зміцнів. Відповідно, збільшуються активи та прибуток. Але вже є чіткі сигнали про те, що через гіпертрофований розвиток у ломбардів нагромаджуються свої проблеми. Наприклад, за оцінками аналітиків ринку, як мінімум 50% обсягів виданих кредитів і розмірів вагомих активів припадає на топ-п'ятірку найбільших представників цього бізнесу. 95% припадає на топ-сотню ломбардів. І при цьому всі розуміють, що реально таких установ на ринку в кілька разів більше.

Незважаючи на свою зовнішню простоту й привабливість, насправді ломбардний бізнес доволі складний, і створювати індивідуальний, привабливий для клієнтів стиль роботи дуже непросто. Проблема в тому, що для виживання в сучасних реаліях ломбардам доведеться нарощувати свою креативність, а час у них для цього вкрай обмежений — інноваційні обійми стискаються все міцніше. Адже вже нікого з нас не здивувати такою екзотичною пропозицією, як можливість отримати позику не виходячи з дому, практично — не встаючи з дивана. Досить лише виявити бажання й позначити його — і за вказаною адресою до вас приїде ломбардний посланець, оцінить заставу й тут-таки видасть гроші. Правда, деякі нюанси, такі, як професіоналізм і достовірність такої експрес-оцінки, рівень довіри до експерта, що оцінює річ згідно з власними розумінням та порядністю, а також правомірність самої такої "домашньої" угоди залишає запитання, та й українське законодавство не зобов'язує представників ломбардів брати до уваги ринкові ціни заставних товарів. Та й таку новачку поки що не освоїли всі гравці ломбардного ринку, частина яких воліє працювати по-старому. При тому що найбільш далекоглядні експерти вважають: таймер уже ввімкнено, і основна загроза для бізнесу ломбардів — навіть не в посиленні низки вимог до них з боку Нацкомфінпослуг і не у відсутності достатніх обігових коштів, а в бурхливому розвитку ІТ-

галузі, і, як наслідок, появи так званих ІТ-регуляторів, які створюють схеми гарантованих позик між приватними особами.

На спеціальних інтернет-майданчиках розвивається сфера р2р-кредитування одних фізичних осіб іншими і краудінвестингу (інтернет-інвестування проектів в обмін на частку в них або отримання частини готової продукції). Аналітики ринку відзначають, що, незважаючи на певну частку ризиків, інтерес до таких інтернет-операцій стабільно зростає. Звісно, на тлі світових тенденцій частка вітчизняного просування позикового бізнесу в Інтернеті мала, особливо з урахуванням глобального вибухового зростання ринку р2р-мікрокредитування.

Але головне — що ця інноваційна модель регулювання фінансових відносин уже розробляється, передусім у США, Великобританії, Китаї, а отже, її подальше просування — лише справа часу.

Для ломбардів перспективним щодо збалансування грошових коштів за наявності ліквідної застави могло б бути використання операцій репо. Одним із новітніх, але ще маловживаних в Україні є такий інструмент фінансового ринку як угоди репо. Помірний рівень їх поширення, незважаючи на зручність застосування та перспективність їх запровадження, пояснюється, зокрема, недостатнім рівнем теоретичних розробок у фінансовій і грошово-кредитній сфері, а також недосконалістю чинного законодавства, яке регулює порядок укладання угод репо, крім того, упередженим ставленням до розгляду цих операцій, як потенційного інструменту відмивання «брудних» грошей. Разом з тим на світових фінансових ринках операції репо набули широкого розповсюдження, і їх питома вага та обсяги продовжують зростати. Для ломбардів цю операцію можна розглядати як угоду з НБУ про зворотний викуп товару (ювелірних виробів, золота, антикваріату тощо), що був проданий Державній скарбниці раніше. Відповідно до українського законодавства операції репо є кредитними операціями, однак слід ураховувати, що наведене в нормативних актах визначення стосується лише відносин НБУ з банками щодо угод репо.

Для ломбардів в Україні можуть бути створені механізми спеціального та особливого репо. Що стосується спеціальних операцій репо, то вони можуть існувати окремо, наприклад, під золото та срібло, а особливі операції репо розробляються для комбінованих операцій із золотом (як застава), так і цінних паперів, які випущені під цю заставу.

Найбільш прийнятним варіантом правового оформлення операції репо може бути особливий вид договору купівлі-продажу, у якому сторони по черзі міняються місцями. Істотними умовами цього договору повинні бути термін договору, ціна в першій частині і ціна в другій частині репо, опис предмету продажу, указівка на те, що зобов'язанню продати відповідає зобов'язання їх викупити і навпаки. Переважаюче використання операцій репо для НБУ пояснюється більшою гарантованістю володіння золотом, що слугує предметом застави, і значною легкістю переходу прав власності. Аналогом операцій репо з золотом можуть бути операції з зерном. У світовій практиці прикладом такої операції є угода між Росагрокапіталом і Рабобанком.

Поряд із цим операції репо є одним із найважливіших інструментів управління ризиками.

Їхнє використання практично виключає:

- кредитні ризики учасників у частині ризиків основної суми, і надає учасникам механізми страхування існуючих цінових ризиків (наприклад, на золото) і ризиків ліквідності;

- створює можливість хеджування ризиків учасників; у цілому істотно знижує ймовірність появи системних ризиків на фінансових ринках. Наприклад, у США існує хеджінговий ринок репо в державних фінансових інструментах, що посилює ліквідність американського ринку урядового боргу.

Потенційними перевагами впровадження операцій репо з золотом у процесі реалізації грошово-кредитної політики НБУ є:

- ефективність подолання такої важливої проблеми вітчизняного фінансового ринку як диспропорції між короткостроковими вільними коштами та довгостроковими фінансовими ресурсами;

- спроможність виступати інструментом передачі ринкових сигналів центральному банку щодо очікуваного рівня цін на золото;

- збільшення обсягів операцій кредитування при одночасному зменшенні їх вартості;

- підвищення ефективності перерозподілу тимчасово вільних коштів та їх подальше спрямування на фінансування потреб фізичних осіб;

- управління грошовим ринком з оптимальним адміністративним регулюванням, що посилює розвиток ринку фінансових послуг.

В Україні спостерігається стійке зростання попиту на кредитні послуги ломбардів. Проте виникає проблема невідповідності між термінами, на які є попит, і термінами короткострокового ломбардного кредитування. Стійке зростання попиту на кредитні ресурси може стимулювати ломбарди на розробку і реалізацію стратегій із залучення фінансових засобів через сек'юритизацію.

Застосування нових інструментів рефінансування діяльності ломбардів, зокрема, операцій репо та сек'юритизації фінансових активів, підвищить ліквідність фінансово діяльності ломбардів та їх фінансову стабільність.

Список використаних джерел

1. Булій Н. О. Особливості ломбардної діяльності на ринку фінансових послуг України [Електронний ресурс] / Н. О. Булій. - Режим доступу : <http://libfor.com/index.php?newsid=1371>

2. Всеукраїнська Асоціація Ломбардів [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://lombard.org.ua/cgibin/myAccount/myAccount.cgi?action=dp&vs=2/scId=6&p=pDb&pDbId=125>.

3. Осадчий Є.С. Розвиток кредитної інфраструктури кредитної кооперації/Є.С. Осадчий// Економіка та держава – наукове фахове видання, Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України – 2017. – № 4. – С.64-68.

4. Інформаційний портал «Все про ломбарди України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lombard.org.ua>.

5. Осадчий Є.С. Особливості діяльності ломбардів в Україні/Є.С. Осадчий // Ринок цінних паперів України – К.: КНЕУ – 2016. – № 5-6. – С. 67-76.

УДК 336

Паламарчук Ольга Володимирівна
аспірантка,

ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
e-mail: starosta6101@gmail.com

ПОВЕДІНКОВИЙ СКОРИНГ ТА ВИЗНАЧЕННЯ КРЕДИТНОГО РЕЙТИНГУ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Анотація. В даній роботі описано принципи поведінкового скорингу та використання жадібного прямого та зворотного алгоритму в середовищі MATLAB для отримання рейтингової оцінки кредитопозичальника юридичної особи. В результаті отримано коефіцієнт Джині у розмірі 0.66, що показує непогані властивості побудованої моделі. Всі розрахунки проводились на реальних даних одного з найбільших банків країни.